

หลักกฎหมายควรรู้

“การเปิดเผยหรือไม่เปิดเผย...ข้อมูลข่าวสารของราชการ”

วันนี้พิวินัย จะขอพูดถึง การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการภายใต้ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ มีหลักการที่ว่า “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” โดยกฎหมายดังกล่าวได้วางหลักไว้เพื่อให้สิทธิประชาชนได้รับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของรัฐและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหารงานของรัฐด้วย มีหลักการพิจารณา ดังนี้

๑. ข้อมูลข่าวสารที่ต้องเปิดเผย คือ ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๗ มาตรา ๙ และมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้แก่ โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ ภารกิจของหน่วยงาน กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่ง นโยบาย แผนงาน โครงการ งบประมาณ คู่มือหรือแนวทางปฏิบัติงาน สัญญาสัมปทานและสัญญาร่วมลงทุนที่มีผลกระทบต่อสาธารณะ มติคณะรัฐมนตรีหรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งตามกฎหมาย ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงได้

๒. ข้อมูลข่าวสารที่ห้ามมิให้เปิดเผย คือ ข้อมูลข่าวสารตามมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ต้องไม่เปิดเผยโดยเด็ดขาด

๓. ข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย คือ ข้อมูลข่าวสารที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ เป็นข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยได้ ตามมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๑) - (๗) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารที่อาจกระทบความมั่นคงของประเทศหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือที่มีผลกระทบต่อการบังคับใช้กฎหมาย หรือที่เป็นความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงาน หรือที่อาจทำให้เกิดอันตรายต่อความปลอดภัยของบุคคล หรืออาจเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควร หรือที่มีการคุ้มครองตามกฎหมายหรือที่ได้รับจากผู้ที่ไม่ต้องการให้เปิดเผย หรือที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

นอกจากนี้ กรมพัฒนาที่ดิน ได้จัดทำระเบียบกรมพัฒนาที่ดินว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๖๒ ประกาศ ณ วันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยกำหนดหลักเกณฑ์การขอข้อมูลข่าวสารและการอนุญาต ดังนั้น หากมีการขอข้อมูลข่าวสารจำเป็นต้องพิจารณาประกอบกันด้วย เพื่อให้การอนุญาตเปิดเผยหรือมีคำสั่งมิให้เปิดเผยเป็นไปอย่างถูกต้อง...นะครับ

-๒-

อุทาหรณ์ควรฟัง

“หลักฐานการสำรวจที่ดินที่มีภาพถ่ายเจ้าหน้าที่” เปิดเผยไม่ได้จริงหรือ?

หัวใจสำคัญของ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ คือ การสร้างความโปร่งใสในการบริหารราชการแผ่นดิน ภายใต้หลักการที่ว่า “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐและปกป้องสิทธิของตนเองได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม บ่อยครั้งที่หน่วยงานราชการมักหยิบยกเหตุผลเรื่อง “ผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน” หรือ “การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล” มาเป็นเกราะกำบังในการปฏิเสธการเข้าถึงข้อมูล ดังเช่นอุทาหรณ์ที่น่าสนใจในกรณีของ **หลักฐานการสำรวจที่ดินที่มีภาพถ่ายเจ้าหน้าที่ติดอยู่** ดังนี้

นายแสวงหา ได้ยื่นหนังสือถึง สำนักงานบ้านคำหยาด เพื่อขอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักฐานการสำรวจการทำประโยชน์ในที่ดินของตนเองและบิดา เพื่อใช้เป็นหลักฐานยืนยันสิทธิตามกฎหมาย แต่สำนักงานบ้านคำหยาดปฏิเสธการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโดยให้เหตุผลว่า การเปิดเผยอาจทำให้การบังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสมัครเป็นสมาชิกนิคมสร้างตนเองเสื่อมประสิทธิภาพ หรือมีอาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ อีกทั้ง ข้อมูลดังกล่าวเป็นภาพถ่ายที่มีบุคคลอื่นอยู่ด้วย หากเปิดเผยอาจมีผลกระทบต่อบุคคลในภาพถ่าย และเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดยไม่สมควรตามมาตรา ๑๕ (๒) (๔) และ (๕) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

นายแสวงหาจึงอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร โดยคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดิน และการบังคับใช้กฎหมาย วินิจฉัยสรุปว่า ข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์คือข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักฐานการทำประโยชน์ในที่ดินของนายแสวงหา และบิดา เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสำรวจการทำประโยชน์ในที่ดินของนายแสวงหา ซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารในการปฏิบัติราชการตามปกติ ประกอบกับนายแสวงหาเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กับข้อมูลข่าวสารโดยตรง ในฐานะที่เป็นผู้ทำประโยชน์ในที่ดินดังกล่าว แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏภาพถ่ายที่มีบุคคลอื่นอยู่ด้วย ซึ่งภาพถ่ายบุคคลที่ปรากฏนั้นเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ การเปิดเผยย่อมแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใส ตรวจสอบได้เกี่ยวกับการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐ จึงมีความวินิจฉัยให้สำนักงานบ้านคำหยาดเปิดเผยข้อมูลข่าวสารตามอุทธรณ์ให้นายแสวงหา

จุลสารข่าววินัยอิเล็กทรอนิกส์ กรมพัฒนาที่ดิน
(LDD disciplinary E-newsletter)
ฉบับที่ ๒/๒๕๖๙ (มกราคม ๒๕๖๙)

-๓-

กรณีนี้เป็นบรรทัดฐานที่ยืนยันว่า การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในที่สาธารณะหรือในการกิจราชการ มิใช่เรื่องส่วนตัวที่มิดชิด แต่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารราชการที่ต้องพร้อมรับการตรวจสอบ เมื่อประชาชนได้รับผลกระทบหรือมีส่วนได้เสียโดยตรง หน่วยงานรัฐจึงไม่ควรใช้ "ภาพถ่ายเจ้าหน้าที่" มาเป็นเหตุผลในการปิดกั้นความจริง

จุลสารข่าววินัยอิเล็กทรอนิกส์ กรมพัฒนาที่ดิน
(LDD disciplinary E-newsletter)
ฉบับที่ ๒/๒๕๖๙ (มกราคม ๒๕๖๙)

-๔-

ถามมา ? – วินัยขอตอบ !

“ขอข้อมูลการดำเนินการทางวินัยที่ยังไม่แล้วเสร็จเปิดเผยได้หรือไม่”

น้องดินดี : สวัสดีค่ะพี่วินัย น้องดินดีมีความสงสัยว่า ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยและการดำเนินการทางวินัยเรื่องนั้นยังอยู่ระหว่างการสอบสวน หรือกรณีที่มีการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว แต่ยังไม่มีการสั่งลงโทษหรือคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ผู้ถูกกล่าวหา อยากทราบว่าผู้ถูกกล่าวหาซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงจะสามารถขอทราบข้อมูลข่าวสาร โดยขอให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยนั้นได้หรือไม่ อย่างไร

พี่วินัย : สวัสดีครับน้องดินดี ตามที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย ได้มีหลักเกณฑ์ตามกฎหมายซึ่งได้กำหนดไว้ในมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวมีกฎหมายคุ้มครองไว้ว่ามีให้เปิดเผย หรืออาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยได้ เว้นเสียแต่เป็นกรณีที่ได้รับคามยินยอมจากเจ้าของข้อมูลในกรณีข้อมูลส่วนบุคคล หรือเป็นกรณีที่มีกฎหมายยกเว้นผ่อนปรนหลักดังกล่าวเอาไว้ว่าให้เปิดเผยได้ ซึ่งต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไปครับ แต่สำหรับกรณีตามคำถามของน้องดินดีนั้น หากเป็นกรณีในที่หน่วยงานของรัฐได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัยและการดำเนินการทางวินัยเรื่องนั้นยังอยู่ระหว่างการสอบสวน หรือเป็นกรณีที่ได้มีการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว แต่ยังไม่อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาก่อนการมีคำสั่งลงโทษหรือคำสั่งอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ผู้ถูกกล่าวหา นั้น ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยดังกล่าวทั้งหมดย่อมเป็นข้อมูลข่าวสารลับของราชการ ที่กฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย ถือได้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผยนั่นเอง และนอกจากจะเป็นข้อมูลข่าวสารลับซึ่งไม่ต้องเปิดเผยแล้ว สำหรับในกรณีที่ปรากฏว่าการดำเนินการวินัยยังไม่เสร็จสิ้น ถ้าหากเปิดเผยย่อมทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพหรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ตามนัยมาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง (๒) แห่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัยในเรื่องนี้จึงไม่อาจเปิดเผยได้ แม้ผู้ขอจะเป็นผู้ถูกกล่าวหาและผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงก็ตาม ครับ

น้องดินดี : ขอบคุณพี่วินัยมากค่ะ ที่คลายข้อสงสัย และทำให้เกิดความเข้าใจในข้อกฎหมายได้เป็นอย่างดี

พี่วินัย : ยินดีมาก ๆ ครับน้องดินดี หากมีข้อสงสัยหรือข้อขัดข้องประการใดก็สามารถสอบถามมาได้เลย พี่วินัยพร้อมและยินดีให้คำตอบในการปฏิบัติราชการที่ถูกต้องเสมอครับ

จุลสารข่าววินัยอิเล็กทรอนิกส์ กรมพัฒนาที่ดิน
(LDD disciplinary E-newsletter)
ฉบับที่ ๒/๒๕๖๙ (มกราคม ๒๕๖๙)

-๕-

อ้างอิง/ที่มา

๑. หลักกฎหมายควรรู้

- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐
- ระเบียบกรมพัฒนาที่ดินว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๖๒

๒. อุทาหรณ์ควรฟัง

- คำวินิจฉัยคณะกรรมการวินัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดิน และการบังคับใช้กฎหมาย (ที่ สค ๔๒๖/๒๕๖๗)

๓. ถาม - ตอบ

- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐
- ระเบียบว่าด้วยการรักษาความลับของทางราชการ พ.ศ. ๒๕๔๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม
- เทียบเคียงแนวคำวินิจฉัยคณะกรรมการวินัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร สาขาสังคม การบริหารราชการแผ่นดินและการบังคับใช้กฎหมาย คำวินิจฉัยที่ สค ๓๐/๒๕๕๒ คำวินิจฉัยที่ สค ๑๑๗/๒๕๕๒ คำวินิจฉัยที่ สค ๑๗๐/๒๕๕๒